

М. П. Семенюк

**Т. Г. Шевченко.
Життя і творчість у запитаннях
та відповідях: вікторини,
кресворди, чайнворди,
криптограми, ребуси**

УДК 37.016
ББК 74.268.1 (4 Укр)
С30

Рецензенти:

Я. Ю. Голобородько, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики викладання гуманітарних дисциплін комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради;

А. О. Новиков, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови та літератури Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Семенюк М. П.

С30

Т. Г. Шевченко. Життя і творчість у запитаннях та відповідях: вікторини, кросворди, чайнворди, криптограми, ребуси / М — Х. : Вид. група «Основа», 2013. — 192 с.

ISBN 978-617-00-1582-2.

Посібник містить кросворди, чайнворди, криптограми, вікторини, літературні задачі та ребуси, які відбивають різні етапи життя, творчості та всі сфери мистецької спадщини Тараса Григоровича Шевченка. Ці інтелектуальні ігри допоможуть учителям української мови та літератури підняти ефективність уроків із вивчення діяльності Великого Кобзаря та організувати проведення Шевченківських днів, свят української мови, літератури та культури.

Для учнів та вчителів української мови та літератури, організаторів позакласної роботи, керівників методичних об'єднань, студентів вищих навчальних закладів.

УДК 37.016
ББК 74.268.1 (4 Укр)

ISBN 978-617-00-1582-2

© Упорядник, автор передмови і приміток
Семенюк М. П., 2013
© ТОВ «Видавнича група „Основа“», 2013

ЗМІСТ

Від упорядника	5
Запитання для проведення вікторин про життя і творчість Т. Г. Шевченка	6
Кросворди	13
Чайнворди	106
Літературні задачі, криптограми	129
Ребуси	157
Відповіді на запитання для вікторин про життя і творчість Т. Г. Шевченка	163
Відповіді на кросворди	173
Відповіді на чайнворди	180
Відповіді на літературні задачі, криптограми	182
Відповіді на ребуси	185
Теми для лекцій, бесід, доповідей та виступів на конференціях, літературних вечорах тощо	186
Післямова	188
Використані джерела	189

Тарас Шевченко

(1814—1861)

ВІД УПОРЯДНИКА

Ухвали влади про святкування шевченківських днів, проведення ювілеїв, присудження Шевченківської премії, створення музеїв, присвоєння імені Т. Г. Шевченка навчальним закладам, вулицям, скверам і паркам, будинкам культури, встановлення пам'ятників і меморіальних дошок тощо свідчать про те, як високо оцінює наш народ діяльність славетного поета і художника.

Щороку наш уряд, обласні державні адміністрації, громадяни України вшановують пам'ять Т. Г. Шевченка. Всесвітня Рада Миру занесла ім'я Т. Г. Шевченка до списку видатних людей світу. Вшановують пам'ять Т. Г. Шевченка щороку і всі школи, ліцеї, коледжі, вищі навчальні заклади тощо. І Шевченківські дні в цих закладах, і підготовка до них повинні проходити на високому рівні: це не лише покладання квітів до пам'ятників та урочисті ранки і вечори, а й низка інших заходів, які б виховували учнів, молодь, розширювали їхній світогляд, навчали любити свою Батьківщину, її сьогодення і героїчне минуле.

Як і всі видатні світові письменники, Т. Г. Шевченко наснажував свою поезію думками і почуваннями народу, його побутом, історією, його стражданнями і радощами, його любов'ю і ненавистю, його багатющою усною творчістю. Вирісши з народних джерел, поезія Т. Г. Шевченка природно стала надбанням народу, надбанням усього людства. Зокрема, неабияке значення має творчість Т. Г. Шевченка в історії боротьби українського народу за свою незалежність, за будівництво своєї держави, що упродовж тривалого часу приховували, применшували, спотворювали...

Геніальна творчість Т. Г. Шевченка посідає почесне місце в середній школі. Але твори письменника треба вивчати краще і глибше, ніж вони досі вивчалися. І тоді молоде покоління ще глибше любитиме і шануватиме

великого сина українського народу, а невичерпна поетична спадщина Т. Г. Шевченка буде ще дієвішим знаряддям у розвитку нашої незалежної держави.

Щороку потрібно поглиблювати в учнів та громадян знання творчості славетного поета, і для цього слід використовувати найрізноманітніші заходи: бесіди, доповіді, виставки, літературні вечори, вікторини, читацькі конференції, конкурси читців як творів Т. Г. Шевченка, так і творів, йому присвячених, конкурси малюнків до творів Т. Г. Шевченка, вишивок, виробів із пластиліну чи глини тощо. Цьому якоюсь мірою буде сприяти і цей збірник. До нього входять вікторини, кросворди, чайнворди, ребуси, криптограми та літературні задачі, складені з уривків творів та біографічних матеріалів із життя великого сина українського народу Тараса Григоровича Шевченка. Збірник допоможе читачеві не тільки перевірити свої знання, а й прищепити любов до вивчення спадщини нашого славетного поета.

Матеріали для укладання цього збірника взято з газет і журналів, із книжок та методичних посібників, призначених для надання допомоги вчителям, учням, студентам, усім, хто вивчає спадщину нашого Пророка.

Розгадуючи кросворди чи розв'язуючи літературні задачі, не пишіть відповіді на сторінках книжки, бо для іншого читача вона вже буде не такою цікавою. Сучасна техніка дозволяє нам зробити копію з будь-якої сторінки, на якій і можна буде писати.

І не поспішайте заглядати у відповідь, уміщену в книжці, шукайте відповідь в інших джерелах. Можна користуватися довідниками, словниками, енциклопедіями та іншою літературою, без якої не зможете відповісти на запитання.

Коли знайдете відповіді на всі запитання то можете вважати себе шевченкознавцем.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ВІКТОРИН ПРО ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Слово *вікторина* походить від латинського Вікторія — богиня перемоги. І справді, момент змагання, бажання перемогти і зумовлює інтерес, який завжди виявляють учасники до проведення вікторини. З радістю одержують переможці заслужені нагороди-премії.

Момент гри настільки захоплює учасників, що навіть байдужі до літератури беруть активну участь у вікторинах. У деяких школах та інших колективах проведення вікторини стає традицією, і цю традицію слід підтримувати в усіх школах.

Про принцип побудови вікторин (які саме питання ставити, які використовувати твори, що вивчати напам'ять) та методику їх проведення можуть бути різні думки.

Як правило, використовують три основні види вікторин. **Перший тип вікторини.** Ставлять запитання до всіх присутніх. Хто готовий відповісти, піднімає руку, відповідає, за правильні відповіді журі нараховує бали. По закінченні журі підбиває підсумки, і тут же вручаються призи.

Другий тип. На запитання, які ставить керівник, учасники вікторини дають відповіді у письмовій формі, зазначаючи номер запитання і відповідь. Після кожних п'яти запитань збирають відповіді і передають журі, яке й оголошує результати й правильні відповіді.

Третій тип вікторина-концерт, що поєднує відповіді на запитання, декламації, співи. Після кожних 4–5 запитань пропонують продекламувати вірш або уривок прози. (Зазна-

чити який або за власним вибором). Таким чином, один і той же твір декламує декілька присутніх; хто краще продекламував, тому журі нараховує бали.

Так само можна ставити запитання: «Хто проспівав пісню на слова Т. Г. Шевченка?», «Хто прочитає власний вірш про Т. Г. Шевченка?» або «Хто прочитає вірш, присвячений Т. Г. Шевченкові?»

Які саме запитання слід ставити на вікторині, визначає керівник вечора чи вчитель, якщо захід проводять у школі. Це зумовлено складом присутніх, їхніми знаннями, культурним рівнем.

І не обов'язково, звичайно, точно копіювати подані зразки запитань, кожний керівник може багато чого замінити і додати свого.

Відповіді повинні бути стислі й конкретні. Не слід давати більше ніж 25 питань, бо це присутніх стомлює.

Шевченківська вікторина складається із запитань стосовно біографії, поезії, прози та мистецьких творів поета і відповідей на них. Звичайно, провести одну загальну вікторину про життя і творчість Т. Г. Шевченка важко, майже неможливо, можна порадити провести вечори на окремі теми, наприклад:

- Ранній період життя Т. Г. Шевченка.
- Життя Т. Г. Шевченка в Петербурзі.
- Т. Г. Шевченко на засланні.
- Повернення із заслання й останні роки життя Т. Г. Шевченка.

БІОГРАФІЯ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

1. Хто були батьки Т. Г. Шевченка, коли вони народилися?
2. Коли батьки Тараса Шевченка переїхали жити в село Моринці і де вони там жили?
3. Де і коли народився Тарас Шевченко?
4. Назвіть братів і сестер Тараса?
5. У якому селі пройшли дитячі роки Тараса?

6. Які були умови життя сім'ї Т. Г. Шевченка?
7. Коли померли батьки поета?
8. Де поневірявся Тарас Шевченко, осиротівши?
9. Чим захоплювався Тарас?
10. Куди їздив Тарас на торговицю з чумаками? У якому творі Т. Г. Шевченка є згадка про це?
11. Коли і в кого почав навчатися грамоти малий Тарас?
12. У якому році Т. Г. Шевченко «пас ягнята за селом»?
13. Хто був першим учителем малювання Тараса Шевченка?
14. З ким дружив Тарас Шевченко у дитинстві?
15. Як Тарас Шевченко опинився у Вільно?
16. Хто був учителем малювання Т. Г. Шевченка у Вільно?
17. Хто допомагав Т. Г. Шевченкові вивчити польську мову?
18. Коли і як Т. Г. Шевченко вперше прибув до Петербурга?
19. Як Т. Г. Шевченко потрапив до Ширяєва?
20. Що дало Т. Г. Шевченкові навчання в маляра Ширяєва?
21. Зустріч із ким відіграла велику роль у житті Тараса Шевченка?
22. У якому творі розповідає Т. Г. Шевченко про свою зустріч із Сошенком?
23. Якими творами Т. Г. Шевченко привернув до себе увагу письменників та художників Петербурга?
24. Твори яких письменників читав Тарас Шевченко до викупу з кріпацтва?
25. Хто і про кого сказав: «Это самая крупная свинья в торжковых туфлях»? У якому творі Т. Г. Шевченка є згадка про це?
26. За яких обставин Т. Г. Шевченка було звільнено з кріпацтва?
27. У якій повісті описано викуп Т. Г. Шевченка на волю?
28. Коли і де відбулася лотерея?
29. Що написав Тарас Шевченко братові Микиті про своє визволення з кріпацтва?
30. Що робив Т. Г. Шевченко після викупу?
31. Які нагороди одержував Т. Г. Шевченко, навчаючись в Академії мистецтв?
32. Як називалася перша поетична збірка Т. Г. Шевченка? Які твори увійшли до цієї збірки?
33. Як громадськість зустріла вихід «Кобзаря»?
34. Де ще були друковані твори Т. Г. Шевченка на початку його творчості?
35. З ким дружив Т. Г. Шевченко під час навчання в Академії мистецтв?
36. Назвіть роки, коли Т. Г. Шевченко побував на Україні після звільнення з кріпацтва.
37. У яких місцях побував Т. Г. Шевченко під час першої подорожі Україною?
38. Чому і коли повернувся Т. Г. Шевченко до Петербурга?
39. Що робив Т. Г. Шевченко після закінчення Академії мистецтв?
40. Де побував Т. Г. Шевченко під час другої подорожі Україною?
41. Які наміри мав Т. Г. Шевченко після закінчення Академії мистецтв?
42. З ким приятелював Т. Г. Шевченко, перебуваючи на Україні 1845–1846 років?
43. Як було організовано Кирило-Мефодіївське товариство?
44. Яку мету ставило Кирило-Мефодіївське товариство, яка в ньому була участь Т. Г. Шевченка?
45. Як було викрито Кирило-Мефодіївське товариство?
46. Де і коли було заарештовано Т. Г. Шевченка?
47. Що було знайдено в Т. Г. Шевченка під час арешту на переправі в Києві?
48. Як було покарано Т. Г. Шевченка за участь у Кирило-Мефодіївському товаристві?
49. У чому справжня причина заслання Т. Г. Шевченка?
50. Скільки років і коли саме перебував Т. Г. Шевченко на засланні?
51. З ким зустрічався Т. Г. Шевченко в Оренбурзі?
52. Куди направили Т. Г. Шевченка з Оренбурга?
53. Як жилося Т. Г. Шевченкові в Орській фортеці?
54. Як Т. Г. Шевченко вирвався з Орської фортеці?
55. Як називалася шхуна, на якій плавав Т. Г. Шевченко?
56. Т. Г. Шевченко більше двох місяців проплавав на шхуні «Константин». Яким морем ходила ця шхуна?
57. З ким дружив Т. Г. Шевченко під час експедиції по Аральському морю?
58. Як Т. Г. Шевченко попав на Кос-Арал і які поезії там написав?

59. З якою метою був Т. Г. Шевченко в Оренбурзі і з ким він там зустрічався?
60. Чому і як покарали Т. Г. Шевченка за порушення заборони писати і малювати?
61. Як Т. Г. Шевченко потрапив до Новопетровського укріплення?
62. Хто були перший і другий коменданти Новопетровського укріплення?
63. Хто був першим ротним командиром рядового Шевченка в Новопетровському укріпленні?
64. Як жилося Т. Г. Шевченку в Новопетровському укріпленні?
65. З ким зустрічався Тарас Шевченко в Новопетровському укріпленні?
66. Хто клопотався про помилування Т. Г. Шевченка після смерті Миколи І?
67. Як звільнився Т. Г. Шевченко із заслання і куди поїхав з Новопетровського укріплення?
68. З ким зустрічався Т. Г. Шевченко в Астрахані і як виїхав у Нижній Новгород?
69. Як зустрів Нижній Новгород Т. Г. Шевченка?
70. З ким зустрічався Т. Г. Шевченко в Нижньому Новгороді?
71. Хто така Катерина Піунова?
72. У кого гостював Т. Г. Шевченко в Москві, повертаючись із заслання в Петербург?
73. Коли і як прибув Т. Г. Шевченко після заслання в Петербург?
74. Хто були найближчими друзями Т. Г. Шевченка в Петербурзі після повернення із заслання?
75. Як жив Т. Г. Шевченко в Петербурзі після заслання?
76. Хто така Ликерія Полусмак і які стосунки з нею мав Т. Г. Шевченко?
77. Коли і з якою метою виїхав Т. Г. Шевченко в Україну?
78. Де побував Т. Г. Шевченко в Україні під час третьої подорожі, із ким зустрічався?
79. Де мріяв оселитися Т. Г. Шевченко в Україні?
80. За що заарештували Т. Г. Шевченка на Черкащині?
81. Негритянський актор-трагик, хто такий?
82. У яких колах Петербурга перебував Т. Г. Шевченко в останні роки свого життя?
83. На якому році життя помер Тарас Шевченко і де його було поховано?
84. Де перепоховано Т. Г. Шевченка в Україні?
85. Як громадськість вшанувала пам'ять Т. Г. Шевченка?
86. Хто з російських поетів назвав Т. Г. Шевченка «Русской земли человек замечательный»?
87. Назвіть річку, біля якої поховано поета?
88. Попередня назва Тарасової гори.
89. Коли встановили перший пам'ятник на могилі Т. Г. Шевченка?
90. Коли встановили другий пам'ятник і хто його автор?
91. Хто автор сучасного пам'ятника на могилі Т. Г. Шевченка?
92. Укажіть особливості епохи, за якої жив і творив Т. Г. Шевченко.
93. У яких умовах народ відзначав Шевченківські дні в дожовтневу добу?
94. У яких містах і країнах створені музеї Т. Г. Шевченка?
95. Кого в минулому називали Кобзарями?
96. Чому ми називаємо Т. Г. Шевченка Кобзарем?
97. До претендентки на яку роль поет і художник Т. Г. Шевченко ставив такі вимоги: «Тільки українка, не панського роду, сирота і наймичка»?
98. Він першим переклав Біблію українською мовою, створив перший в Україні фонетичний правопис, був єдиним, у кого на весіллі Т. Г. Шевченко був за боярина.
99. Які вам відомі кінофільми про Т. Г. Шевченка?
100. Прізвище українського актора, який зіграв роль Т. Г. Шевченка у фільмі «Сон»?
101. На якій грошовій купюрі зображено портрет Т. Г. Шевченка?
102. Назвати широковідомі навчальні, культурні заклади, географічні місця, що носять ім'я Т. Г. Шевченка? (Не менше ніж п'ять).
103. Чи знаєте, хто з поетів сказав про Т. Г. Шевченка: «Він був селянський син і став князем в царстві Духа. Він був кріпак і став великою силою людських культур...»?
104. Скількома мовами перекладено твори Т. Г. Шевченка?
105. Хто написав про Т. Г. Шевченка: «Він вийшов з народу, жив з народом і не тільки думкою, а й обставинами життя був з ним міцно і кровно зв'язаний»?

106. У скількох країнах світу встановлено пам'ятники Т. Г. Шевченкові і в яких столицях?
107. Скільки пам'ятників Т. Г. Шевченкові встановлено в Україні, у якій області найбільше?
108. Коли відкрито пам'ятник Т. Г. Шевченкові в Києві і хто його автор?
109. Як вшановують пам'ять Т. Г. Шевченка в Україні?
110. Як народи світу вшановують пам'ять Тараса Шевченка?

ПОЕЗІЯ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

1. Коли Т. Г. Шевченко почав писати віршовані твори?
2. З якого першого надрукованого вірша розпочалася творчість Т. Г. Шевченка, і якими словами починається вірш?
3. У яких віршах Т. Г. Шевченко описує своє дитинство?
4. У яких віршах Т. Г. Шевченко згадує свою подругу дитинства Оксану Коваленко? Яка поема їй присвячена?
5. Хто написав музику на слова «Реве та стогне Дніпр широкий»?
6. Назвіть балади Т. Г. Шевченка.
7. У яких творах звертається поет до теми жіночої долі?
8. Назвіть твори Т. Г. Шевченка на історичні теми.
9. Кому присвячена і в пам'ять якої події написана поема «Гайдамаки»?
10. Які твори увійшли до збірки «Три літа»?
11. Який твір Т. Г. Шевченка носить назву квітки, а який дерева?
12. Хто продекламує вірш або уривок прози Т. Г. Шевченка?
13. Хто продекламує вірш, присвячений Т. Г. Шевченкові?
14. Назвати три твори, що починаються на літеру «і»?
15. У яких творах Т. Г. Шевченка є дійова особа Катерина?
16. Назвіть ім'я головної героїні в поемі «Наймичка».
17. У якому творі є дійова особа Галя?
18. Назвіть три твори на літеру «К».
19. Чому Т. Г. Шевченка називають народним поетом?
20. Який твір Т. Г. Шевченко присвятив Жуковському? У зв'язку з чим?
21. Які твори Т. Г. Шевченка вам найбільш подобаються?
22. Що стало безпосереднім поштовхом до написання поеми «Кавказ»?
23. Назвіть твір, написаний Т. Г. Шевченком за десять днів до смерті.
24. Кому присвятив Т. Г. Шевченко поему «Тризна»?
25. Коли було видано вдруге «Кобзар» Т. Г. Шевченка і скільки творів містилося в ньому?
26. Скільки творів увійшло до першого «Кобзаря» Т. Г. Шевченка? У якому році його видано?
27. Назвіть автора музики до «Заповіту»?
28. Назвіть твір, яким відкривається перше видання «Кобзаря».
29. Назвіть твір, у якому висловлений Т. Г. Шевченком цей заклик:
Борітеся поборете.
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая.
30. Які вірші Т. Г. Шевченка ви знаєте?
31. Які обставини вплинули на створення «Заповіту»? У якому році написаний?
32. Про що писав Т. Г. Шевченко у своїх творах?
33. У якому з ранніх віршів Т. Г. Шевченко докладно змальовує ідеальний образ народного співця-Кобзаря?
34. Назвіть декілька (не менше ніж три) автобіографічних творів Т. Г. Шевченка.
35. Кого і в якому творі Т. Г. Шевченко назвав «царем волі»?
36. Назва якого твору Т. Г. Шевченка складається з числівника та іменника?
37. З якого твору Т. Г. Шевченка такі слова:
Аж страх погано
У тім хорошому селі:
Чорніше чорної землі
Блукають люди...
38. Назвіть твори Т. Г. Шевченка (не менше ніж п'ять), покладені на музику.
39. Якому вченому присвячено поему «Сре-тик»?
40. Назвіть перший твір Т. Г. Шевченка на історичну тематику, кого він оспівує?

41. З якої поеми Т. Г. Шевченка ці слова?
Латану свитину з каліки знімають.
З шкурою знімають, бо нічим обуть
Княжат недорослих.
42. Кому, у якій поемі й за що глузливо дякує
Т. Г. Шевченко:
Спасибі за раду.
Теплий кожух, тільки шкода —
Не на мене шитий,
А розумне ваше слово
Брехнею підбите.
43. У якій поемі найбільш гостро висміяно
царя й царицю?
44. Як назвав Т. Г. Шевченко цикл віршів,
написаних під час ув'язнення в Петро-
павлівській фортеці?
45. У якому вірші Т. Г. Шевченко написав:
Караюсь, мучуся... Але не каюсь!
46. Про що Т. Г. Шевченко пише у вірші
«Лічу в неволі дні і ночі»?
47. Доскладу яких заголовків-творів Т. Г. Шев-
ченка входять географічні назви?
48. Які твори Т. Г. Шевченка названі ім'ям
головних героїв?
49. У яких творах Т. Г. Шевченко використо-
вує біблійні сюжети та біблійних героїв?
50. У яких творах Т. Г. Шевченко оспівує Дні-
про? Пригадайте уривки про цю ріку?
51. Яку поему написав Т. Г. Шевченко під вра-
женням від першої подорожі по Україні?
52. Назвіть пісні на тексти Т. Г. Шевченка.
Хто з композиторів написав музику
до цих віршів?
53. Хто такий Штернберг і з якої нагоди
Т. Г. Шевченко написав:
Поїдеш далеко,
Побачиш багато;
Задивишся, зажуришся,
Згадай мене, брате!
54. Які твори починаються такими словами:
- 1) Погибнеш, згинеш, Україно,
Не стане знаку на землі!
А ти пишалася колись
В добрі і розкоші!
 - 2) За горами гори, хмарою повиті,
Засіяні горем, кровію політі.
 - 3) Б'ють пороги, місяць сходить,
Як і перше сходив...
Нема Січі, пропав і той,
Хто всім верховодив...
- 4) Все йде, все минає, і краю немає...
Куди ж воно ділось? Відкіля взялось?
- 5) По діброві вітер виє,
Гуляє по полю...
- 6) У всякого своя доля
І свій шлях широкий?
55. З якого твору ці рядки:
- 1) Не дуріте самі себе!
Учитесь, читайте,
І чужому наuczайтесь,
Й свого не цурайтесь...
 - 2) За святую правду-волю
Розбійник не стане,
Не розкує закований
У ваші кайдани
Народ темний.
 - 3) Село неначе погоріло,
Неначе люди подуріли,
Німі на панцину ідуть
І діточок своїх ведуть!
 - 4) У нашім раї на землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитятчком малим.
 - 5) Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого бога,
За неї душу погублю!
 - 6) І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.
 - 7) Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово.
 - 8) О люди! Люди небораки!
Нащо здалися вам царі?
Нащо здалися вам псарі?
Ви ж таки люди, не собаки!
 - 9) Розкуються незабаром
Заковані люди.
Настане суд, заговорять
І Дніпро, і гори!
І потече сторіками
Кров у синє море
Дітей ваших...